

بررسی نقش میانجی بینش شناختی در رابطه بین طرحواره‌های اولیه و سبک‌های دلبستگی با ابعاد مختلف ارتباطات زناشویی

نگین رحمانی^{۱*}، محمدعلی گودرزی^۲، محمدرضا تقوی^۳

چکیده

هدف: هدف این پژوهش بررسی رابطه‌ی بین سبک‌های دلبستگی و طرحواره‌های ناسازگار اولیه با ابعاد مختلف ارتباطات زناشویی: بررسی نقش واسطه‌ای بینش شناختی است. **روش:** طرح تحقیق حاضر از نوع همبستگی (رگرسیون) بود. جامعه‌آماري پژوهش حاضر را کلیه افراد متأهل شهر اصفهان تشکیل می‌دادند که از این تعداد، ۵۶۳ نفر به عنوان حجم نمونه با استفاده از فرمول بارون کنی به صورت نمونه‌گیری در دسترس انتخاب و وارد پژوهش شدند. ابزار پژوهش شامل پرسشنامه سبک دلبستگی بزرگسال کولینز و رید، پرسشنامه طرحواره‌های ناسازگار اولیه (فرم کوتاه)، پرسشنامه زوجی اینریچ و مقیاس بینش شناختی بک بود که از روایی و پایایی مناسبی برخوردار بودند. **یافته‌ها:** نتایج پژوهش نشان داد دلبستگی ایمن با ضریب رگرسیونی استاندارد شده ۰/۲۴۵ - بیشترین نقش را در پیش بینی ارتباطات داشت. که در حضور متغیر بینش شناختی هم با ضریب رگرسیونی استاندارد شده ۰/۱۴۰ - نقشی در پیش بینی ارتباطات دارد. همچنین بینش شناختی در رابطه‌ی بین طرحواره‌های اولیه و ابعاد مختلف ارتباطات زناشویی نقش واسطه‌ای دارد. حد و مرز مختل با ضریب رگرسیونی استاندارد شده ۰/۹۵ - بیشترین نقش را در پیش بینی ارتباطات داشت. متغیر گوش به زنگی با ضریب رگرسیونی استاندارد شده ۰/۱۹۲ - و متغیر خودگردانی با ضریب رگرسیونی استاندارد شده ۰/۰۸۹ در حضور متغیر بینش شناختی نقش معناداری در پیش بینی ارتباطات داشتند.

کلیدواژه: بینش شناختی، سبک‌های دلبستگی، طرحواره‌های ناسازگار اولیه، ارتباطات زناشویی.

۱ کارشناسی ارشد روان‌شناسی بالینی، گروه روان‌شناسی بالینی، دانشکده روان‌شناسی و علوم تربیتی، دانشگاه شیراز، شیراز، ایران.
(nrahmanii20@gmail.com)

۲ دکتری روان‌شناسی، استاد گروه روان‌شناسی بالینی، دانشکده روان‌شناسی و علوم تربیتی، دانشگاه شیراز، شیراز، ایران
۳ دکتری روان‌شناسی، استاد گروه روان‌شناسی بالینی، دانشکده روان‌شناسی و علوم تربیتی، دانشگاه شیراز، شیراز، ایران

مقدمه:

در خانواده، افراد تحت تأثیر دیدگاه‌ها و بینش‌های همدیگر هستند. وقتی که افراد به تازگی ازدواج کرده‌اند، تفاوت میان آن‌ها باعث می‌شود از دیدن هم دچار هیجان گردند و این تعامل به رشد و شخصیتشان کمک می‌کند. ازدواج سالم با بسیاری از نتایج مثبت سلامت جسمی و روانشناختی از جمله ابتلای کمتر به بیماری‌های جسمانی مزمن و خودگزارشی بیشتر درباره بهزیستی به‌طور کلی مرتبط است (کارر و اسپرینگر^۱، ۲۰۱۰). ارتباطات زناشویی^۲ کارهایی است که زن و مرد برای اهداف مشترک انجام می‌دهند و رضایت زناشویی، جنبه‌ی مهمی از آن است که نقش بسزایی در سلامت روانشناختی زوجین (طلایی‌زاده و بختیارپور، ۲۰۱۴)، ارتقاء سلامت جامعه (غفوریان و مهدویان، ۱۴۰۰) و استحکام کانون خانواده دارد (ترابی و زرائی، ۱۳۹۹). اما زندگی مشترک همیشه در معرض انواع آسیب‌هایی قرار دارد که می‌تواند یک زندگی شیرین و دلچسب را سرد، بی‌روح و کسل‌کننده کند و پیامدهای نامطلوبی را در زندگی زناشویی به همراه داشته باشد، از جمله اعتیاد، خودکشی، بیماری‌های جسمی و روانی، همچنین افت تحصیلی و بزهکاری فرزندان (حاجی‌شریفی، ۱۳۹۰) در چنین وضعی سلامتی، آرامش روانی و رضایت زناشویی که کارایی اصلی خانواده هستند کاهش می‌یابند، لذا پژوهش‌های متعددی به عوامل موثر بر ابعاد ارتباطات زناشویی پرداختند.

پیاز^۳ (۱۹۷۳) و بالبی^۴ (۱۹۶۹) بر این عقیده‌اند که عملکرد والدین منجر به شکل‌گیری و گسترش طرحواره‌های فرد به معنی مدل‌هایی درون سازمان شناختی فرد می‌شوند و نقش این طرحواره‌ها را در ارزیابی‌ها و تفاسیر فرد در زندگی می‌توان دنبال کرد. طرحواره‌ها به صورت خودکار و بدون آگاهی بر سیستم ادراکی افراد تأثیر می‌گذارند و برای تفسیر اطلاعات و حل مسأله به کار می‌روند (سادوک و سادوک، ۲۰۱۵). طرحواره‌ها می‌توانند سازگار یا ناسازگار باشند. طرحواره‌های ناسازگار موجب افکار خودآیند منفی و اختلالات روانی می‌گردند (جفری^۵، ۱۹۹۰).

طرحواره‌ها در پنج حوزه قرار گرفته‌اند: حوزه‌های انفصال و طرد (این افراد قادر به ایجاد دلبستگی ایمن با دیگران نیستند و معتقدند مورد سوءاستفاده قرار می‌گیرند)، خودگردانی و عملکرد مختل (فکر می‌کنند بدون کمک دیگران، از عهده‌ی کارهایشان بر نمی‌آیند)، حد و مرزهای مختل (این افراد در ذهنشان محدودیت‌هایی درباره خویشتن‌داری و احترام متقابل ندارند)، هدایت‌شدن توسط دیگران (باعث می‌شود به جای پرداختن به نیازهای خود، به نیازهای دیگران با هدف تداوم

1 Carr, Springer

2 Marital Relationship

3 piaget

4 Bowlby

5 jeffery

رابطه هیجانی و اجتناب از انتقام رسیدگی کنند)، گوش به زنگی بیش از حد (غالباً تأکیدشان به جنبه های منفی زندگی است و رفتار، احساس و روابط بین فردی خودانگیزه محدودی دارند) (شاعبان، پیوستگار و خسروی، ۱۴۰۰، جفری، ۲۰۰۳).

شکری، نواب‌نژاد و دلاور (۲۰۲۰) به پیش‌بینی عملکرد خانواده بر اساس طرحواره‌های ناسازگار اولیه پرداختند و دریافتند با کاهش درجه طرحواره‌ها و تقویت الگوهای ارتباطی زوجین عملکرد خانواده بهبود می‌یابد.

منصوره نصیرهرند، بهنام مکوندی، ساسان باوی و رضا پاشا (۱۴۰۱) به مقایسه تاثیر درمانهای طرحواره‌درمانی و درمان متمرکز بر شفقت بر رضایت از زندگی زناشویی و طرحواره‌های ناسازگار در زنان پرداختند. جامعه آماری آنها شامل دانشجویان زن متاهل دانشگاه آزاد بود که به روش دردسترس انتخاب و در دو گروه آزمایشی و گواه گماشته شدند. قبل از اجرای درمان به سوالات دو پرسشنامه‌ی رضایت‌زناشویی و طرحواره‌های ناسازگار پاسخ دادند سپس طی ۸ جلسه تحت درمان قرار گرفتند. داده‌ها با استفاده از تحلیل کوواریانس چندمتغیره تحلیل شدند و نتایج حاکی از اثربخشی طرحواره‌درمانی بر ۴ حوزه از ۵ حوزه طرحواره‌های ناسازگار اولیه بودند.

مهرپویا، جاجرمی، علیزاده موسوی (۲۰۲۱) به پژوهشی با عنوان روابط بین ساختاری طرحواره های ناسازگار اولیه و تعهد زناشویی زوجین: نقش میانجی الگوهای ارتباطی پرداختند. این مطالعه همبستگی بر روی دانشجویان متاهل دانشگاه آزاد اسلامی مشهد با بیش از ۳ سال زندگی زناشویی در سال ۹۸-۹۸ انجام شد. ۳۰۰ نفر بر اساس روش آماری تحقیق بر اساس متغیرهای پنهان شرکت کردند. داده ها با استفاده از پرسشنامه تعهد زناشویی آدامز و جونز (۱۹۹۷)، پرسشنامه طرحواره ناسازگار اولیه یانگ (۱۹۹۸) و پرسشنامه الگوهای ارتباطی کریستنسن و سالوی (۱۹۸۴) جمع آوری شد. تجزیه و تحلیل داده ها به روش معادلات ساختاری انجام شد. بررسی ضرایب استاندارد شده اثرات غیرمستقیم نشان داد که تأثیر غیرمستقیم طرحواره‌های ناسازگار اولیه بر تعهد زناشویی با نقش میانجی الگوهای ارتباطی معنادار است همچنین طرحواره های ناسازگار اولیه می توانند تعهد زناشویی را پیش بینی کنند.

اسماعیلی، محمدی و حکامی (۲۰۱۶) نیز در پژوهش خود به پیش بینی رضایت زناشویی بر اساس طرحواره ناسازگار اولیه در زنان متاهل پرداختند. پس از تکمیل پرسشنامه‌های طرحواره های ناسازگار و پرسشنامه رضایت زناشویی انریچ توسط شرکت کنندگان، آزمون های توصیفی، آزمون همبستگی پیرسون، آزمون تی، آزمون آنالیز واریانس یک طرفه و آزمون رگرسیون چند متغیره استفاده شد. آنها دریافتند که طرحواره محرومیت هیجانی و استانداردهای سخت گیرانه رضایت زناشویی را به طور منفی پیش‌بینی می‌کنند و در بهبود یا پسرفت رضایت‌زناشویی نقش دارند (۱۵).

از دیگر مؤلفه‌هایی که در زمینه تعارضات زناشویی تأثیر به‌سزایی دارد، در این بین نظریات مبتنی بر سبک‌های دلبستگی نشان می‌دهند ارتباط اولیه درون محیط خانواده از سبک دلبستگی خاصی حمایت می‌کند که بر روابط بین فردی زوجین

در بزرگسالی تاثیرگذار است. کیفیت ارتباط و دلبستگی شخص به دیگران تعیین کننده سلامت روانی اوست. بالبی^۱ و اینسورث^۲ براین اعتقادند که در همه افراد احساس دلبستگی پدید می آید و دلبستگی شدید مبنای رشد عاطفی و اجتماعی سالم در دوران بزرگسالی را بنا می کند. اینسورث اظهار داشت که دلبستگی ایمن موجب تسهیل عملکرد و شایستگی در روابط بین فردی می شود (حسینی حسین آباد، قرابی بناب، مشایخ، سوداگر و فرخی، ۲۰۱۸، کرین^۳، ۲۰۱۷).

مطالعات نعمت زاده، وزیری و لطفی کاشانی (۱۳۹۹) در بررسی مدل یابی صمیمیت زناشویی براساس سبکهای دلبستگی نیز نشان دادند رفتارهای مراقبتی و مدارا در دلبستگی ایمن^۴ باعث نشاط و رضایت زناشویی می گردند. در این پژوهش ۳۸۵ نفر به روش در دسترس انتخاب شدند و پرسشنامه های صمیمیت زناشویی تامپسون و واکر و پرسشنامه سبک دلبستگی کولینز رید را پاسخ دادند و از آزمون همبستگی و تحلیل رگرسیون و معادلات ساختاری جهت تحلیل داده ها استفاده شد. همچنین افراد دارای سبک مضطرب-دوسوگرا^۵، افکار وسواس گونه ای درباره همسر وهمزمان حسادت زیادی دارند و آمار طلاق در آنها بالاست. افراد با سبک دلبستگی اجتنابی^۶ با وجود احساس تنهایی اما بخاطر ترس از صمیمیت به رابطه نزدیک توجهی نمی کنند و به هنگام تعارض در روابطشان، کناره گیری می کنند. فروپاشی ارتباطات بر اثر انحصار طلبی و طرد شدگی برای آن ها زیاد رخ می دهد (سادوک و سادوک، ۲۰۱۵).

لاهیجی و بشارت (۱۳۹۶) نیز در پژوهش خود تحت عنوان پیش بینی کارکرد خانواده و کیفیت زندگی برپایه شیوه های دلبستگی زوجین، بین دلبستگی ایمن با کارکرد خانواده و کیفیت زندگی رابطه ای مثبت و بین دلبستگی دوسوگرا و اجتنابی با آن دو مولفه رابطه ای منفی را گزارش کردند. در بررسی تأثیر سبک های دلبستگی بر روابط عاشقانه سیمپسون به این نتیجه رسید که سبک دلبستگی ایمن با وابستگی بیشتر به رابطه، تعهد، اعتماد و رضایت بیشتری همراه است (سیمپسون^۷، ۱۹۹۰).

باتوجه به آخرین تحقیقات از جمله پژوهش عدل پرور، صفایی راد، عرفانی وجدیدی (۱۴۰۱) می توان با شناخت طرحواره های ناسازگار اولیه، سبک دلبستگی و تقابل عناصر درون روانی آن ها، روابط زوجین را بهبود بخشید و از مؤلفه ی بینش برای فهم آن ها و آینده ی ازدواج استفاده کرد. بینش بر دو نوع است: بینش بالینی و بینش شناختی. بینش بالینی نشان دهنده توانایی شخص در هشیاری نسبت به بیماری است. بینش شناختی با ظرفیت مورد نقد قرار دادن باورها^۸ و عقاید مرتبط است (بک، کولتی، کاورجیک، کلیم و واث^۹، ۲۰۱۱).

باورهای ناکارآمد از جمله باورهایی درباره نزدیکی زیاد به دیگران با رضایت زناشویی همبستگی دارند (حمامچی، ۲۰۰۵).

1 Bowlby

2 Ainsworth

3 Crain

4 Secure attachment

5 Ambivalent attachment

6 Avoidant attachment

7 Simpson

8 beliefs

9 Beck, Cavelti, Kvrjic, Kleim, Vauth

نظریه رفتار عاطفی-عقلانی^۱ معتقد است علت روابط زناشویی آسیب دیده، انتظارات غیرواقعی همسران از خود، دیگری و روابط زناشوییشان است (الیس^۲، ۱۹۸۹). هانیا و امجد^۳ (۲۰۱۶) نیز در مطالعه خود تاثیر باورهای ضمنی در پیش بینی رضایت زناشویی را تایید کردند. باور به سودمندی ازدواج با رضایت از زندگی عمومی و حوزه های خاص بررسی شده مرتبط است (بهزادی پور، پاکدامن و بشارت، ۱۳۸۸).

با توجه به مروری که بر تحقیقات گذشته صورت گرفت، هدف مطالعه حاضر پاسخ دادن به این پرسش است که آیا سبک های دلبستگی و طرحواره های ناسازگار اولیه به طور مستقیم بر ارتباطات زناشویی تاثیرگذار هستند یا با میانجی گری متغیر بینش شناختی تاثیر خود را اعمال می کنند و تا چه اندازه با واسطه گری متغیر بینش شناختی قابل تبیین و پیش بینی هستند؟

روش پژوهش و ابزار پژوهش:

طرح تحقیق حاضر از نوع همبستگی (رگرسیون) بود. جامعه آماری پژوهش حاضر را کلیه افراد متأهل شهر اصفهان تشکیل می دادند که از این تعداد، ۵۶۳ نفر به صورت نمونه گیری در دسترس انتخاب و وارد پژوهش شدند. ملاک های ورود شامل حداقل تحصیلات سیکل و بازه سنی ۱۸ تا ۸۰ سال بود و می بایست آزمودنی ها در فرآیند جدایی نباشند. پس از توضیحات لازم در رابطه با پژوهش و کسب رضایت شرکت کنندگان، پرسشنامه های ذیل در اختیار آن ها قرار گرفت؛

پرسشنامه سبک دلبستگی بزرگسال کولینز و رید^۴: نوعی پرسشنامه خودارزیابی مهارت های شکل دهی ارتباط و ارتباطات دلبستگی است. شامل ۱۸ سؤال می باشد که در یک طیف از «به هیچ وجه با ویژگی های من انطباق ندارد (۱)» تا «کاملاً منطبق با ویژگی های من است: (۵)» علامت گذاری می شود. ۶ سؤال به سنجش دلبستگی ایمن، ۶ سؤال جهت سنجش سبک دلبستگی اجتنابی و ۶ سؤال به سنجش دلبستگی دو سوگرا مرتبط است. کولینز و رید آلفای کرونباخ برای هر زیرمقیاس را بین ۰/۷۸ تا ۰/۸۵ در ۳ نمونه از دانشجویان در فاصله ۲ تا ۸ ماه گزارش کردند که باتوجه به این مقادیر آزمون از اعتبار بالایی برخوردار است. پاکدامن نیز با استفاده از روش آزمون مجدد و همبستگی در نمونه ای از دانش آموزان دختر و پسر نتیجه گرفت که اعتبار آزمون ۰/۹۵ می باشد (۲۷).

پرسشنامه طرحواره های ناسازگار اولیه (فرم کوتاه)^۵: یانگ (۱۹۹۴) به منظور سنجش طرحواره های ناسازگار اولیه ساخته است (۱۰) و شامل ۶۷ گویه با ۱۲ خرده مقیاس می باشد که خرده مقیاس های آن شامل شکست/وابستگی، انزوای اجتماعی/بازداری هیجانی، جلب توجه، محرومیت هیجانی، نقص، آسیب پذیری در برابر ضرر و بیماری، به هم ریختگی،

1 Rational emotive behavior theory

2 Ellis

3 Hania, Amjad

4- Revised Adult Attachment Scale(RAAS)

5 maladaptive schemas questionnaire (YSQ)

خود قربان‌گری، ترک شدگی، تنبیه/ معیارهای سخت‌گیرانه، استحقاق و بی‌اعتمادی می‌باشد. نمره گذاری این پرسشنامه از نوع طیف لیکرت از «در مورد من کاملاً غلط است» تا «در مورد من کاملاً صحیح است» می‌باشد (۹).

یوسفی و همکاران (۲۰۱۰)، بر روی نمونه ای ۵۷۹ نفری، پایایی آن را با استفاده از روش‌های آلفای کرونباخ و دو نیمه‌سازی به ترتیب ۰/۹۱ و ۰/۸۶ گزارش کردند. بالاترین مقدار آلفای کرونباخ به مؤلفه بیگانگی و پایین‌ترین میزان به مؤلفه خویش‌تنداری ناکافی مربوط است که به ترتیب ۰/۹۱ و ۰/۸۱ می‌باشند (۲۸).

غیائی و همکاران (۱۳۹۰) نیز در پژوهش خود به منظور بررسی روایی همزمان نشان دادند که ضرایب همبستگی و آلفای کرونباخ در بیشتر عامل‌ها، به‌جز عامل استحقاق معنادار است (۲۹).

پرسشنامه زوجی اینریچ^۱: با هدف ارزیابی ابعاد قوت یا مشکل‌زا در ارتباطات زناشویی تهیه شده و جهت تشخیص زوج‌هایی به کار می‌رود که برای تقویت رابطه خود نیازمند مشاوره هستند. پرسشنامه اینریچ شامل ۳۵ سؤال در ۴ حیطه و بر اساس طیف لیکرت با نمرات ۱ تا ۵ است که شامل سنجش رضایت زناشویی (میزان رضایتمندی از حوزه‌های مختلف ارتباط با همسر)، تحریف آرمانی (ایده‌آل سازی رابطه زناشویی)، حل تعارض (روش‌های حل اختلاف با همسر) و ارتباطات (مهارت‌های لازم ارتباطی) می‌باشد. برای تحلیل پرسشنامه از دو روش استفاده می‌شود: ۱- تحلیل از طریق مؤلفه های پرسشنامه ۲- تحلیل با استفاده از نمره‌های به دست آمده. روایی پرسشنامه در پژوهش ترابی سنجیده شده و ضریب آلفای کرونباخ در این پژوهش ۰/۹۶ برآورد شده است (۴، ۳۰).

مقیاس بینش شناختی بک^۲: توسط بک و همکاران برای سنجش بینش شناختی تدوین شده که دو عامل اطمینان به خود و خود-اندیشمندی را در یک مقیاس ۴ درجه‌ای از «اصلاً موافق نیستم» تا «کاملاً موافقم» می‌سنجد. این مقیاس شامل دو مجموعه سؤال است که مؤلفه‌ی خوداندیشمندی شامل گویه‌هایی در ارتباط با واقع بینی، اندیشمندی و پذیرندگی به بازخوردها است و برای سنجش شناخت، خط‌پذیری و درون نگری به کار می‌رود.

دومین مجموعه‌ی گویه‌ها با عامل اطمینان به خود هماهنگ است که جهت توجه به تصمیم‌گیری‌های آزمودنی تهیه شده است و اطمینان بیمار به باورها، قضاوت‌ها و نتیجه‌گیری‌های شخصی و مقاومت او در مقابل بازخوردهای افراد دیگر را ارزیابی می‌کند. شاخص بینش شناختی را با کسر امتیاز عامل اطمینان به خود از عامل خود-اندیشمندی می‌توان به دست آورد.

این مقیاس برای اولین بار توسط یوسفی و همکاران (۱۳۹۱) ترجمه و از لحاظ روایی و اعتبار مورد بررسی قرار گرفته. هماهنگی درونی گویه‌های فرم اصلی بوسیله سازندگان برای زیرمقیاس خوداندیشمندی و اطمینان به خود به ترتیب برابر با آلفای کرونباخ ۰/۶۸ و ۰/۷۰ گزارش شده بود. در تحقیق یوسفی و همکاران نیز آلفای کرونباخ برای زیرمقیاس‌های خود اندیشمندی و اطمینان به خود به ترتیب ۰/۶۹ و ۰/۷۹ و برای کل مقیاس ۰/۷۴ بدست آمده است. همچنین اعتبار (ضریب

1 Enrich Couple Questionnaire (ESQ)
2 Beck Cognitive Insight Scale (BCIS)

پایایی) مقیاس با روش دونیمه کردن $r=0/72$ و با روش بازآزمایی $r=0/69$ بدست آمده بود. روایی همزمان مقیاس بینش شناختی بک نیز توسط مقیاس سنجش آگاه نبودن از اختلال روانی که $r=0/86$ توسط سازندگان آن گزارش شده بود، در مطالعه یوسفی و همکاران ضریب همبستگی برابر با $r=0/83$ بدست آمد (۳۱).

یافته‌ها:

جدول (۱) میانگین، انحراف استاندارد، چولگی و کشیدگی متغیرهای مورد مطالعه

عامل خالص	میانگین	انحراف معیار
رضایت زناشویی	۳۱/۳۵	۶/۹۴
ارتباطات	۲۵/۹۱	۵/۰۱
حل تعارض	۲۱/۹۲	۵/۱۸
تحریف آرمانی	۱۵/۰۳	۳/۰۲
دل بستگی اجتنابی	۶/۶۸	۲/۹۵
سبک دل بستگی ایمن	۸/۰۵	۲/۹۱
سبک دل بستگی دوسوگرا	۱۲/۸۲	۲/۶۸
دل بستگی (کل)	۲۷/۵۶	۵/۶۲
خوداندیشمندی	۱۲/۶۳	۴/۳۳
اطمینان به خود	۸/۴۰	۳/۰۱
بینش شناختی	۲۱/۰۳	۶/۰۵

همانطور که در جدول مشاهده می شود میانگین رضایت شغلی و دل بستگی (کل) از تمام متغیرهای مورد پژوهش در این بالاتر است، انحراف معیار متغیرهای رضایت شغلی زناشویی و بینش شناختی نیز از سایر متغیرها بیشتر است.

فرضیه اول: بین سبک های دل بستگی با ابعاد مختلف ارتباطات زناشویی ارتباط وجود دارد.

جدول (۲) نتایج رگرسیون چندگانه برای پیش بینی ارتباطات بر اساس مولفه های دل بستگی

متغیر	ضرایب غیر استاندارد		R	R ²	t	P
	B	خطای استاندارد				
(ثابت)	۹۶/۰۶	۳/۲۴	-		۲۹/۶۰	۰/۰۰

۰/۰۰	-۴/۴۷	۰/۴۰۲	۰/۱۶۱	-۰/۱۸۶	۰/۲۰۷	-۰/۹۲	دلبستگی اجتنابی
۰/۰۰	-۵/۹۱			-۰/۲۴۵	۰/۲۰۷	-۱/۲۳	دلبستگی ایمن
۰/۰۰	۵/۱۴			۰/۲	۰/۲۱۳	۱/۰۹۵	دلبستگی دوسوگرا

مندرجات جدول (۲) نشان داد که دلبستگی ایمن با ضریب رگرسیونی استاندارد شده $۰/۲۴۵$ - و سطح معناداری $۰/۰$ بیشترین نقش را در پیش بینی ارتباطات داشت. هم چنین دلبستگی دوسوگرا با ضریب رگرسیونی استاندارد شده $۰/۲$ و سطح معناداری $۰/۰۰$ ، و دلبستگی اجتنابی با ضریب رگرسیونی استاندارد شده $۰/۱۸۶$ - و سطح معناداری $۰/۰۰$ ، نیز نقش معناداری در پیش بینی ارتباطات دارند.

فرضیه دوم: بینش شناختی در ارتباط سبک‌های دلبستگی با ابعاد مختلف ارتباطات زناشویی نقش میانجی دارد.

جدول (۳) نتایج رگرسیون چندگانه برای پیش بینی ارتباطات بر اساس مولفه های دلبستگی در حضور متغیر بینش شناختی

P	t	R ²	R	ضریب استاندارد	ضرایب غیراستاندارد		متغیر
				Beta	خطای استاندارد	B	
۰/۰۰	۱۱/۷۸	۰/۵۳۴	۰/۲۸۶	-	۴/۹۰	۵۷/۸۲	(ثابت)
۰/۲۹۲	-۱/۰۵۵			-۰/۰۴۳	۰/۲۰۴	-۰/۲۱۶	دلبستگی اجتنابی
۰/۰۰	-۳/۵۳			-۰/۱۴۰	۰/۲۰۱	-۰/۷۰۹	دلبستگی ایمن
۰/۰۱	۳/۴۳			۰/۱۲۶	۰/۲۱۳	۱/۰۹۵	دلبستگی دوسوگرا
۰/۰۰	۹/۸۴			۰/۴۱۲	۰/۰۷۲	۰/۷۰۷	بینش شناختی

مندرجات جدول (۳) نشان داد که دلبستگی ایمن با ضریب رگرسیونی استاندارد شده $۰/۱۴۰$ - و سطح معناداری $۰/۰۰$ در حضور متغیر بینش شناختی هم، نقشی در پیش بینی ارتباطات دارد. متغیر دوسوگرا نیز با ضریب رگرسیونی استاندارد شده $۰/۱۲۶$ و سطح معناداری $۰/۰۱$ در حضور متغیر بینش شناختی هم، نقشی در پیش بینی ارتباطات دارد. ولی متغیر دلبستگی اجتنابی با سطح معناداری $۰/۲۹۲$ در حضور متغیر بینش شناختی هم، نقشی در پیش بینی ارتباطات ندارد. این نتایج نشان دهنده تایید نقش واسطه‌ای بینش شناختی در رابطه‌ی بین طرحواره‌های اولیه و ابعاد مختلف ارتباطات زناشویی می‌باشد.

فرضیه سوم: بین طرحواره های اولیه با ابعاد مختلف ارتباطات زناشویی ارتباط وجود دارد.
جدول (۴) نتایج رگرسیون چندگانه برای پیش بینی ارتباطات بر اساس طرحواره ها

عامل	ضرایب غیراستاندارد	Beta استاندارد	t	سطح معنی داری	SD	
					B	
مقدار ثابت	۱۱۲/۳۰	-	۴۹/۵۱	۰/۰۰		
انفصال	۰/۴۶	۰/۰۶	۰/۹۹	۰/۳۲		
خودگردانی	۰/۰۰	۰/۰۰۱	۰/۰۰۸	۰/۹۹		
گوش به زنگی	-۰/۴۴۲	-۰/۳۴۱	-۶/۰۲	۰/۰۰		
حد و مرز مختل	-۰/۱۶	-۰/۹۵	-۲/۰۱	۰/۰۴		

مندرجات جدول (۴) نشان داد که حد و مرز مختل با ضریب رگرسیونی استاندارد شده ۰/۹۵ - و سطح معناداری ۰/۰۴، بیشترین نقش را در پیش بینی ارتباطات داشت. هم چنین گوش به زنگی با ضریب رگرسیونی استاندارد شده ۰/۳۴۱ - و سطح معناداری ۰/۰۰، نیز نقش معناداری در پیش بینی ارتباطات داشت ولی خودگردانی با سطح معناداری ۰/۹۹، و هم چنین انفصال با سطح معناداری ۰/۰۶، نقش معناداری در پیش بینی ارتباطات نداشتند.

فرضیه چهارم: بینش شناختی در ارتباط طرحواره های اولیه با ابعاد مختلف ارتباطات زناشویی نقش میانجی دارد.

جدول (۵) نتایج رگرسیون چندگانه برای پیش بینی ارتباطات بر اساس طرحواره ها در حضور متغیر بینش شناختی

عامل	ضرایب غیراستاندارد	Beta استاندارد	t	سطح معنی داری	SD	
					B	
مقدار ثابت	۵۸/۲۶	-	۱۰/۴۱	۰/۰۰		
انفصال	۰/۰۶۶	۰/۰۸۶	۱/۵۵	۰/۱۲۱		
خودگردانی	۰/۰۸۵	۰/۰۸۹	۱/۴۹	۰/۱۳۶		
گوش به زنگی	-۰/۲۴۹	-۰/۱۹۲	-۳/۵۶	۰/۰۰		
حد و مرز مختل	-۰/۰۳۴	۰/۹۵	-۰/۴۵۵	۰/۶۴۹		
بینش شناختی	۰/۸۰۶	۰/۴۷۰	۱۰/۴	۰۰/۰		

مندرجات جدول (۵) نشان داد که حد و مرز مختل با ضریب رگرسیونی استاندارد شده ۰/۹۵ و سطح معناداری ۰/۶۴۹ در حضور متغیر بینش شناختی هم، دیگر نقشی در پیش بینی ارتباطات ندارد. ولی متغیر گوش به زنگی با ضریب رگرسیونی استاندارد شده ۰/۱۹۲ - و سطح معناداری ۰/۰۰ نقش معناداری در پیش بینی ارتباطات داشت از طرفی متغیر خودگردانی با ضریب رگرسیونی استاندارد شده ۰/۰۸۹ و سطح معناداری ۰/۱۳۶، و هم چنین انفصال با ضریب رگرسیونی استاندارد شده ۰/۰۸۶ و سطح معناداری ۰/۱۲۱، نقش معناداری در پیش بینی ارتباطات نداشتند، که این نتایج نشان دهنده تایید نقش واسطه‌ای بینش شناختی در رابطه‌ی بین طرحواره‌های اولیه و ابعاد مختلف ارتباطات زناشویی می‌باشد.

بحث و نتیجه گیری

هدف پژوهش حاضر بررسی نقش میانجی بینش شناختی در رابطه بین طرحواره‌های اولیه با ابعاد مختلف ارتباطات زناشویی بود. نتایج نشان داد که بین ابعاد ارتباطات زناشویی با اکثر طرحواره‌های ناسازگار اولیه در حوزه‌های طرد و بریدگی، خودگردانی و عملکرد مختل، محدودیت‌های مختل، دیگر جهت‌مندی، گوش به زنگی بیش از حد و بازداری رابطه معناداری وجود دارد و تنها طرحواره‌های شکست، محرومیت، نقص و به هم‌ریختگی با تحریف آرمانی رابطه معناداری را نشان ندادند. همچنین، طرحواره‌های تنبیه و استحقاق نتوانستند رضایت زناشویی را پیش‌بینی کنند. در تبیین این یافته‌ها می‌توان گفت که طرحواره‌های ناسازگار اولیه، الگوهای فراگیری هستند که موجب سوگیری‌هایی در روابط می‌شوند و باعث عدم سودمندی در روابط بین فردی و در نتیجه تجربه عدم رضایت زناشویی می‌شوند، چراکه این طرحواره‌ها اطلاعات را پردازش کرده و تعیین کننده‌ی عکس العمل‌های عاطفی افراد در روابط و موقعیت‌های زندگی هستند.

نتایج پژوهش حاضر با پژوهش شکری و همکاران (۲۰۲۰)، نصیرهرند و همکاران (۱۴۰۱)، اسماعیلی و همکاران (۲۰۱۶) در ارتباط با اثرگذاری طرحواره‌ها بر ارتباطات زناشویی همسوست. یافته‌ها نشان می‌دهند علاوه بر تاثیر طرحواره‌های ناسازگار اولیه، سبک‌های دلبستگی و بینش شناختی نیز بر ابعاد ارتباطات - زناشویی موثرند.

در تبیین نتایج پژوهش حاضر مبنی بر وجود رابطه بین رضایت زناشویی، تحریف آرمانی، حل تعارض و ارتباطات با دلبستگی اجتنابی و ایمن می‌توان چنین اشاره کرد که سبک‌های دلبستگی همچون چارچوبی هستند که بر ادراک فرد از جهان و روابط او تاثیرات گسترده‌ای را می‌گذارند. افراد با دلبستگی اجتنابی با وجود احساس تنهایی می‌کنند ولی دچار ترس از صمیمیت هستند، در نتیجه شاهد شیوع زیاد فروپاشی در روابط این افراد هستیم. افراد با دلبستگی ایمن در رفتارشان توجه زیادی را ابراز می‌دارند و به انحصار طلبی و طردشدگی رو نمی‌آورند و همچنین افراد با سبک دلبستگی مضطرب_دوسوگرا با انتظارات حداقلی برای دریافت حمایت‌های اجتماعی و ترس از طرد شدن در روابط ظاهر می‌شود و در زمانیکه یکی از زوجین دوسوگرا و دیگری اجتنابی باشد میزان رضایت زناشویی به میزان زیادی کاهش می‌یابد چراکه افراد دوسوگرا افکاری مبنی بر خطر بی‌وفائی همسر دارند و در پی آن با چسبندگی و کنترل زیاد همسر موجب سلب آرامش

و خودمختاری وی می‌شوند و فرد مقابل که دارای سبک دلبستگی اجتنابی است به شدت از روابط نزدیک گریزان است که این مسائل با ایجاد اختلال در فرایندهای ارتباطی و ایده‌ال سازی رابطه و توانایی حل اختلافات موجب کاهش رضایت- زناشویی در زوجین می‌شوند. درحالی‌که اگر هر دو نفر سبک دلبستگی یکسانی داشته باشند بخاطر تجانس در ویژگی‌هایشان و درک بهتر طرف مقابل، مشکلات زناشویی کمتری را گزارش خواهند کرد. آشکار است که زوجینی با سبک دلبستگی ایمن بدلیل آسودگی و اعتماد به دنیا و حل موثر اختلافات رضایت‌زناشویی بیشتری را تجربه می‌کنند. نتایج پژوهش حاضر با یافته‌های بشارت و لاهیجی (۱۳۹۶) که بیان کردند سبک دلبستگی ایمن با رضایت‌زناشویی ارتباط مثبت معناداری دارد و سبک دلبستگی اجتنابی و دوسوگرا با رضایت زناشویی ارتباط منفی معناداری دارند همسو است. همچنین با پژوهش های نعمت‌زاده و همکاران (۱۳۹۹) و سیمپسون (۱۹۹۰) که تاثیر سبک‌های دلبستگی را بر کارکرد خانواده و تعهد و فاداری مطالعه کرده‌بودند، همسو است.

علاوه بر این بینش‌شناختی که ظرفیت مورد انتقاد قرار دادن باورها و عقاید است، می‌تواند در فرد به شناخت نسبت به چهارچوب‌های ادراکی و سبک‌های دلبستگی که انتظارات و رفتارهای او در مقابل همسر را شکل می‌دهد منجر شود و نقش موثری را در افزایش کیفیت ارتباطات، بهزیستی و حتی سلامت جسمانی ایفا نماید. طبق پژوهش‌های صورت‌گرفته انتظارات غیرواقع‌بینانه باعث ناکامی در روابط می‌شوند و تاثیرگذاری باورهای ضمنی در پیش‌بینی رضایت‌زناشویی موضوعی تایید شده‌است که این یافته‌ها با نتایج پژوهش‌های حمامچی (۲۰۰۵)، هانیواو امجد (۲۰۱۶) و عدل‌پرور و همکاران (۱۴۰۱) همسو است.

به‌طور خلاصه می‌توان اظهار داشت که سبک‌های دلبستگی ایمن و نایمن‌اجتنابی می‌توانند ابعاد ارتباط زناشویی را پیش-بینی کنند. همچنین با ورود متغیر بینش‌شناختی به معادله رابطه سبک‌های دلبستگی با بعد حل تعارض، ارتباطات، رضایت زناشویی میانجی‌گر کامل است. سبک دلبستگی ایمن نسبت به سبک‌دلبستگی اجتنابی با تعهد، اعتماد و رضایتمندی همراه است. سبک‌های دلبستگی دوسوگرا و اجتنابی با هیجانات مثبت کمتر و هیجانات منفی بیشتر در رابطه همراه هستند. پس می‌توان برخلاف عقاید بسیاری از افراد مبتنی بر تاثیرپذیری کم رفتارهای کنونی از دوران کودکی بر این نظریه تاکید کرد که خانواده از سبک‌دلبستگی خاصی حمایت می‌کند و نوع دلبستگی دوران کودکی به رشد عاطفی و اجتماعی دوران بزرگسالی جهت می‌دهد که می‌توان تاثیر آن را تا رضایت از ابعاد مختلف ارتباطات زناشویی پیگیری کرد. بینش نسبت به رابطه‌ی سبک‌های دلبستگی و ارتباطات زناشویی باعث کاهش پریشانی روان‌شناختی و افزایش سلامت-عمومی و رضایت‌زناشویی می‌شود.

در نهایت می‌توان اینگونه نتیجه‌گیری کرد که عوامل متعددی بر ارتباطات زناشویی تاثیر می‌گذارند اما ریشه اصلی موضوعاتی که بر کیفیت و رضایت از ارتباطات زناشویی موثرند به دوران کودکی و آگاهی نسبت به آنها برمی‌گردد که شکل دهنده نوع رابطه و انتظارات و رفتارهای فرد در مقابل همسر هستند. لذا می‌توان بینش نسبت به سبک‌های دلبستگی و تاثیر آن بر

روابط را به عنوان یافته‌ای جدید مطرح کرد که برای حل یا پیشگیری از مشکلات زناشویی باید الگوهای دوران کودکی و بینش نسبت به آنها را مدنظر قرار داد.

نتیجه‌گیری:

به زوجین و افراد در آستانه ازدواج پیشنهاد می‌گردد با کمک درمانگران بالینی به شناخت طرحواره‌ها و سبک‌دلیستگی خود بپردازند و از بینش بدست آمده نسبت به آنها در جهت ارتقا کیفیت ابعاد ارتباطات زناشویی خود بهره‌مند گردند. در پژوهش حاضر محدودیت‌هایی وجود داشت که باید در تعمیم‌پذیری یافته‌ها جانب احتیاط رعایت شود، از جمله اینکه، پژوهشی مطابق با پژوهش حاضر در ایران انجام نشده است، لذا امکان مقایسه‌ی یافته‌ها با سایر پژوهش‌ها با محدودیت مواجه است. با توجه به محدودیت در تعمیم نتایج به دلیل بررسی این موضوع برای نخستین بار در ایران، پیشنهاد می‌شود در پژوهش‌های آتی، گروه‌های جمعیتی مختلف و نمونه‌های بالینی مورد بررسی قرار گیرند. انجام این کار قدرت تعمیم‌پذیری یافته‌ها و امکان مقایسه آنها را با هم فراهم می‌کند.

سپاسگزاری

از تمامی بزرگوارانی که در اجرای پژوهش همکاری لازم را داشتند از جمله اساتید، مدیران کلینیک‌های روانشناختی و شرکت‌کنندگان در پژوهش حاضر سپاسگزارم.

منابع:

- Carr, D. and K. W. Springer. Advances in families and health research in the 21st century. Journal of Marriage and Family. 2010; 72(3): 743-761.
- Talaizadeh F, Bakhtiyarpour S. The relationship between marital satisfaction and sexual satisfaction with couple mental health. Thought and Behavior in Clinical Psychology. 2016;40(10)
- Ghafurian ghahramani s, Mahdavian A. Predicting Marital satisfaction based on Emaphy, Marital commitment and Attachment styles of married women in Tehran. Clinical Psychology and Personality. 2022;19(2):71-80.

- Torabi F BA, Zareei H. Prediction of marital satisfaction based on the sensation-seeking and sexual knowledge. *Clinical Psychology Personality*. 2020;18(1):67_77.
- Hajisharifi A. Knowledge of marriage and marriage. Tehran: hafez novin; 2011.
- Piaget J. The child and reality: Problems of genetic psychology: Grossman Publishers; Eng ed edition; 1973.
- Bowlby J. Attachment and loss London: Pelicans Book; 1969.
- Sadock BJ SV, Kaplan. Kaplan and Sadock's Synopsis of Psychiatry: Behavioral Sciences/Clinical Psychiatry. Philadelphia: Lippincott Williams & Wilkins; 2015.
- jeffery Y. Cognitive therapy for personality disorders: A schema- focused approach journal of Cognitive psychotherapy. 1990;6(2):79.
- ShaeBAN M, Peyvastegar m, khosravi z. The effectiveness of the localized model of schema therapy on changing the schema of therapists. *The Journal Of Psychological Science*. 2021;20(100):511-20.
- Jeffrey E. Young JSK, Marjorie E. Weishaar. Schema therapy: A practitioner's guide. 2003.
- Shekari Ghandpazi F, Navabinejad S, Delavar A. Predicting the Family Function based on Early Maladaptive Schemas and Couples Communication Patterns (Case Study: Education). *Iranian Journal of Educational Sociology*. 2020; (۲)۳: ۶۲-۹
- Nasirharand M, Makvandy B, bavi s, Pasha R. Comparison of the effectiveness of schema therapy and compassion-focused therapy on marital life satisfaction and maladaptive schemas married women students of Ahvaz Azad University. *Psychological Achievements*. 2022;29(2):105-28.
- Mehrpouya F, Jajarmi M, Alizadeh Mousavi E. The Inter-Structural Relationships between Early Maladaptive Schemas and Marital Commitment of Couples: The Mediating Role of Communication Patterns. 2021. 2021:8.
- Esmaili SS MA, Hakami M. Predicting marital satisfaction on the basis of early maladaptive schema in married women. *International Journal of Medical Research Health Sciences*. 2016;5(6):70_262.

- Hoseini Hoseinabad SF, Ghobari Banab B, Mashayekh M, Sodagar S, Farrokhi N. An Investigation of Predictive Marital Adjustment Base of Attachment Styles in Married Women. *Journal of Community Health Research*. 2018;7(3):147-54.
- Crain W. theories of development: concepts and applications. 2017.
- nematzadeh gatabi S, Vaziri S, lotfi kashani s. Investigating the modeling of communication patterns based on attachment styles mediated by coping styles. *Scientific Journal of Social Psychology*. 2022;9(62):69-82.
- Besharat MA, Lahiji IA. Prediction of family function and life quality based on the attachment styles of couples. *Family Pathology, Counseling and Enrichment Journal*. 2018;3(2):119-38.
- Simpson JA. Influence of Attachment Styles on Romantic Relationships. *Journal of Personality and Social Psychology*. 1990;59:971-80.
- adlparvar e, safaeirad i, erfani n, jadidi h. Modeling marital conflict based on attachment styles: The mediating role of early maladaptive schema domains in women on the verge of divorce. *medical journal of mashhad university of medical sciences*. 2022;65.-:(۱)
- Beck E-M, Cavelti M, Kvrjic S, Kleim B, Vauth R. Are we addressing the ‘right stuff’ to enhance adherence in schizophrenia? Understanding the role of insight and attitudes towards medication. *Schizophrenia Research*. 2011.۴۲-۹:(۱)۱۳۲;
- Hamamci Z. Dysfunctional relationship beliefs in marital satisfaction and adjustment. *Social Behavior and Personality: an international journal*. 2005;33(4):313_28.
- Ellis A, Sichel JL, Yeager RJ, DiMattia DJ, DiGiuseppe R. *Rational-emotive couples therapy*: Pergamon Press; 1989.
- Hania A, Amjad NJJotIAoAP. Implicit relationship beliefs and conflict resolution styles as predictors of marital satisfaction. 2016;42(2):256.
- Moss E, Willoughby BJJoFS. Associations between beliefs about marriage and life satisfaction: The moderating role of relationship status and gender. 2018;24(3):274-90.

- Behzadpour S, Pakdaman S and Besharat MA. The relationship between attachment and community seeking in adolescents: University of Tehran; 2001.
- Yousefi N, Etemadi O, Bahrami F, Ahmadi SA, Fatehi zadah MA-S. Comparing Early Maladaptive Schemas Among Divorced and Non-divorced Couples as Predictors of Divorce. Iranian Journal of Psychiatry and Clinical Psychology. 2010;16(1):21-33.
- Ghiasi M, Molavi M, Neshatdost H, Salavati M. The Factor Structure of Farsi Version of Young Schema Questionnaire-S3 in Two Groups in Tehran. Psychological Achievements. 2011;18(1):93-118.
- Nunes C, Ferreira Ll, Ayala-Nunes L. The enrich marital satisfaction scale: Adaption and psychometric properties among at-risk and community portuguese parents. social and personal relationship. 2020;0.(۰)
- Yousefi r, Fathabadi j, Izanlo b. Study of psychometric properties and factorial structure of the Beck Cognitive Insight Scale(BCIS) in a nonclinical iranian sample. scientific magazine yafte. 2013;15(1):71-82.

The Intermediating Role of Cognitive Insight in Relation between Early Maladaptive Schemas and Attachment Styles and Different Dimensions of Marital Relationship

Negin Rahmani^{1*}, Mohammad Ali Goodarzi², Seyed Mohammad Reza Taghavi³

Abstract

Introduction: The purpose of this research is to investigate the relationship between attachment styles and primary maladaptive schemas with different dimensions of marital communication: investigating the mediating role of cognitive insight. **Method:** The current research design was correlation (regression). The statistical population of the current study consisted of all the married people of Isfahan city, of which 563 people were selected as the sample size using Baron Kenny's formula and included in the study. The research tools included Collins and Reed's adult attachment style questionnaire, primary maladaptive schemas questionnaire (short form), Enrich couple questionnaire and Beck's cognitive insight scale, which had good validity and reliability. **Findings:** The results of the research showed that secure attachment had the greatest role in predicting communication with a standardized regression coefficient of -0.245. which, in the presence of cognitive insight variable, has a role in predicting communication with a standardized regression coefficient of -0.140. Also, cognitive insight plays a mediating role in the relationship between primary schemas and different aspects of marital communication. Disturbed borderline with a standardized regression coefficient of 0.95 had the greatest role in predicting communication. The alertness variable with a standardized regression coefficient of 0.192 and the self-management variable with a standardized regression coefficient of 0.089 had a significant role in predicting communication in the presence of the cognitive insight variable.

Keyword: cognitive insight, maladaptive schemas, attachment styles, marital relationship.

1* M.A. in Clinical Psychology, College of Education and Psychology, Department of Clinical Psychology Shiraz University, Shiraz, Iran. (corresponding author)

2 PhD in Psychology, Professor at Department of Clinical Psychology, College of Education and Psychology, Shiraz University, Shiraz, Iran.

3 PhD in Psychology, Professor at Department of Clinical Psychology, College of Education and Psychology, Shiraz University, Shiraz, Iran.